

Cite: Ogay, Maryna, Otkydach, Maksym, & Lukovych, Tetiana (2025). Indeks hendernoi rivnosti v Ukraini: metodolohiia rozrakhunku ta osnovni rezultaty [Gender Equality Index in Ukraine: Methodology of Calculation and Key Results]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika — Demography and Social Economy*, 4 (62), 114—132.

УДК 316.356.2:311.1:330.59
JEL Classification: J16, C43, O52

МАРИНА ОГАЙ, канд. екон. наук, старш. наук. співроб.,
Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи НАН України
01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60
E-mail: ogay@ukr.net
ORCID: 0000-0001-9292-5710
Scopus ID: 57952923000
Researcher ID: AIA-0212-2022

МАКСИМ ОТКИДАЧ, мол. наук. співроб.,
Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи НАН України
01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60
E-mail: m.otkydach@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7665-7979

ТЕТЯНА ЛУКОВИЧ,
Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні
01021, Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 9Б
E-mail: tan_luk@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5252-7718

ІНДЕКС ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ: МЕТОДОЛОГІЯ РОЗРАХУНКУ ТА ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

У контексті євроінтеграційних процесів Україна стикається з необхідністю імплементації міжнародних норм щодо забезпечення гендерної рівності. Актуальним завданням є гармонізація національного законодавства та політики з європейськими

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher PH «Akademperiodyka» of the NAS of Ukraine, 2025. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

стандартами у сфері рівних можливостей для жінок і чоловіків. Для ефективного моніторингу прогресу в цій галузі необхідно застосовувати сучасні європейські інструменти оцінки та аналізу гендерної рівності, що сприятиме інтеграції європейських принципів у національну політику.

Метою статті є висвітлення результатів адаптації в Україні європейської методології розрахунку індексу гендерної рівності (ІГР), який є ключовим інструментом для комплексного аналізу стану гендерної рівності в 27 країнах-членах Європейського Союзу. ІГР — це комплексний показник, що вимірює прогрес у досягненні рівності становища чоловіків і жінок за різними суспільними аспектами, а саме у шести ключових сферах (доменах) політики гендерної рівності: робота, гроші, знання, час, вплив, здоров'я. ІГР розробив Європейський інститут гендерної рівності у 2013 р. Імплементация методологічних підходів до побудови індексу в Україні стала можливою завдяки зусиллям Українського Жіночого Фонду спільно з Державною службою статистики України та за консультативної підтримки експертів Європейського інституту гендерної рівності.

У статті представлено методологію розрахунку ІГР в Україні, що базується на європейському досвіді побудови цього індексу. Наведено огляд складових компонентів ІГР та деталізовано принципи побудови ІГР. Значна увага приділена формуванню інформаційного забезпечення розрахунку ІГР в Україні. Проаналізовано результати розрахунку ІГР в Україні та здійснено порівняльний аналіз з оцінками середньоевропейського ІГР та з ІГР країн-членів ЄС. Попри обмеження зі збиранням даних в Україні під час військового стану та через відсутність прямих відповідників певним індикаторам європейської статистики, експертній команді вдалося зібрати та розрахувати значення за 30 з 31 показників Індексу з використанням лише одного проксі-показника. Методологічна основа українського ІГР гармонізована з європейською методологією, що забезпечує його порівняльність зі значеннями за країнами-членами ЄС. За результатами розрахунків встановлено, що у 2023 р. ІГР в Україні становив 61,4 бала. Це на 8,8 балів нижче ніж у середньому по 27 країнах-членах ЄС. Фактично це означає, що європейські стандарти та цінності в сфері гендерної рівності є близькими для жінок та чоловіків в Україні. Очікується, що на основі моніторингу значень індексу та його складових буде забезпечено базу для оцінки стану та динаміки гендерної рівності в Україні, можливість адекватно порівнювати Україну з країнами-членами ЄС щодо досягнень у сфері гендерної рівності, посилитися міжрегіональна співпраця, з'явиться поштовх для розвитку потенціалу України у сфері гендерної статистики та оцінки політики щодо гендерної рівності.

Ключові слова: гендерна рівність, гендерний розрив, оцінювання диспропорцій, інформаційне забезпечення, якість даних, узагальнювальний показник, домен, субіндекс, система показників, метод аналізу ієрархій.

Постановка проблеми та актуальність. У контексті сучасних напрямків розвитку Україна стикається з необхідністю гармонізації свого законодавства та політики у сфері забезпечення гендерної рівності із європейськими нормами. Для вимірювання гендерної рівності в Україні необхідно мати сучасні інструменти для моніторингу та оцінки досягнень у цій галузі. Попри зусилля Державної служби статистики у зборі даних, дезагрегованих за статтю, наявні на сьогодні підходи не дають змоги комплексно та об'єктивно оцінювати прогрес у сфері гендерної рівності та проводити коректні порівняння з країнами Європейського Союзу, що є критично важливим у кон-

тексті євроінтеграційних процесів. Пропоноване дослідження має на меті заповнити цю прогалину шляхом адаптації європейської методології для розрахунку ІГР в Україні.

Критична важливість такої адаптації полягає у стратегічному використанні індексу в національній політиці. Розрахунок ІГР на рівні країни уможливить об'єктивне оцінювання ефективності наявних державних цільових програм та стратегій у сфері гендерної рівності, виявити «вузькі місця» та сфери, що потребують пріоритетної уваги. Тому адаптація методології ІГР стає невід'ємним елементом забезпечення сталої та ефективної державної політики гендерної рівності в умовах євроінтеграційних реформ, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародні наукові та практичні спільноти приділяють значну увагу вимірюванню гендерної рівності, використовуючи для цього комплексні інструменти. Основним джерелом, на яке спирається дане дослідження, є роботи Європейського інституту гендерної рівності (*EIGE*), який є розробником та провідним експертом у сфері гендерної статистики в ЄС. Зокрема, у звітах *EIGE* (D. Barbieri, 2023) [1] та (D. Barbieri, 2022) [2] відображено останні результати та тенденції щодо гендерної рівності в ЄС, показано застосування індексу для аналізу впливу таких подій, як-от пандемія *Covid-19*, та продемонстровано, як він використовується для оцінки прогресу у сферах транспорту та енергетики. Документ *EIGE* (2017) *Gender Equality Index 2017: Methodological Report* [3] є фундаментальним з точки зору опису методології розрахунку індексу, його структури та інформаційної бази, що є основою для адаптації.

Аналіз досліджень у країнах-партнерах ЄС, які мають схожі з Україною євроінтеграційні прагнення, підтверджує можливість та ефективність адаптації методології ІГР до національного контексту. Зокрема, дослідження по Західних Балканах (M. Babović, 2023) [4] зосереджено на регіональних методологічних викликах, пов'язаних із недостатньою доступністю та порівнянністю статистичних даних, пропонуючи рамкові умови для регіонального бенчмаркінгу та визначення пріоритетних реформ. У публікації по Боснії і Герцеговині (N. Karađinović, 2022) [5] успішно продемонстровано механізм забезпечення відповідності національних адміністративних та статистичних даних європейським показникам ІГР. У звіті по Молдові (A. Er-molenco, 2023) [6] підкреслено стратегічну роль адаптованого ІГР як ефективного інструменту моніторингу виконання Угоди про асоціацію з ЄС, попри наявні складнощі заповнення інформаційних прогалин у доменах із нестачею національних даних (наприклад, «Час»). Водночас в Албанії (M. Babović, & J. Miluka, 2020) [7] наголошують на важливості нарощування інституційної спроможності національних статистичних органів для розрахунку індексу та підтверджують, що ІГР, навіть за наявності часткових даних, створює потужну доказову базу для адвокації та бюджетування ген-

дерної політики. Отже, досвід цих країн-членів ЄС не лише доводить можливість адаптації методології індексу, але й виявляє типові методологічні та практичні аспекти процесу, що можуть бути критично важливими для застосування в умовах України.

Автори статті були залучені до виконання робіт з адаптації ІГР для України спільно з експертною командою Українського Жіночого Фонду у співпраці з Державною службою статистики України в рамках проекту «Мережа гендерних аналітичних центрів: посилення спроможності задля розробки передових політик, оцінки впливу, стратегічної адвокації та сфокусованих комунікацій щодо політик», що фінансується ЄС. За результатами роботи підготовлено аналітичну публікацію, орієнтовану на широке коло користувачів [8], метою якої є популяризація отриманих результатів та підвищення обізнаності громадськості щодо стану гендерної рівності в країні. Проте детальна методологія розрахунку ІГР в Україні, розроблена та апробована в межах роботи, залишається неопублікованою у відкритих наукових чи офіційних джерелах, хоча і була обговорена під час публічних та фахових заходів.

Важливо зазначити, що ІГР є динамічним інструментом і постійно вдосконалюється *EIGE* для забезпечення його актуальності та відповідності сучасним суспільним викликам. У публікації *EIGE* (2024) Gender Equality Index 2024 [9] уже зафіксовано певні зміни у розрахунку окремих показників. Більше того, *EIGE* анонсував суттєву актуалізацію самих показників, що входять до індексу, й загальної методології побудови ІГР, яка планується до впровадження вже з 2025 р.

Новизна роботи. Результати дослідження створюють надійну базу для оцінки стану та динаміки гендерної рівності в Україні, що забезпечує можливість адекватного порівняння з країнами ЄС, а також сприяє розвитку потенціалу України у сфері гендерної статистики та розробці ефективної державної політики. Результати дослідження уможливають введення до наукового обігу нових даних та висновків щодо динаміки гендерної рівності в країні, а ще, дадуть змогу сформулювати практичні рекомендації для державної політики, що суттєво доповнить сталі в українському суспільстві уявлення про проблему в контексті євроінтеграційних процесів.

Крім того, процес формування інформаційної бази ІГР, що потребував залучення альтернативних даних і проведення додаткових обстежень, став поштовхом для розвитку потенціалу національної гендерної статистики та сприяє наповненню доказової бази для практичних рекомендацій політикам.

Мета статті. Метою статті є висвітлення результатів адаптації в Україні європейської методології розрахунку ІГР як ключового інструменту для комплексного аналізу стану гендерної рівності в країнах Європейського Союзу.

Методи дослідження. У процесі побудови ІГР використано поєднання загальнонаукових і спеціальних статистичних методів. Загальнонаукові

методи аналізу та синтезу, узагальнення і порівняння, а також моделювання застосовано на етапі концептуалізації ІГР та інтерпретації результатів. Соціологічні методи збору даних та кабінетний аналіз — на етапі формування інформаційного забезпечення вимірювання ІГР. Спеціальні статистичні методи нормалізації та стандартизації, зважування та агрегування, а також метод аналізу ієрархій — на етапі розрахунку ІГР для забезпечення надійності та порівнянності індексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з сучасними науковими та правовими підходами гендерна нерівність визначається як стан речей в правовій, соціальній і культурній сферах, коли стать та/або гендер визначає різницю у правах та ставленні (повазі до гідності) до жінок та чоловіків, що виражається в їхньому нерівному доступі до прав та користуванні ними, а також очікування відповідності поведінки особи стереотипним соціальним та культурним ролям [10, 11]. Це визначення охоплює структурні та нормативні аспекти нерівності, але є якісним за своєю суттю. Для об'єктивної оцінки масштабу, структури та динаміки цих нерівностей у різних сферах суспільного життя й для забезпечення можливості міжнародного порівняння виникає необхідність трансформувати це якісне поняття у кількісний інструмент.

За своєю суттю ІГР є кількісним інтегральним показником, що відображає ключові виміри нерівності становища між жінками та чоловіками на національному рівні. Процедура його розрахунку уможливорює здійснення статистично обґрунтованої декомпозиції результату, наприклад, визначити, які саме первинні індикатори є ключовими чинниками прогресу чи регресу у досягненні гендерної рівності для конкретної країни. Крім цього, результати розрахунку чітко обумовлюють позицію країни у міжнародному рейтингу, демонструючи її досягнення відносно інших держав.

ІГР характеризує рівень досягнень та гендерну рівність, охоплюючи *шість ключових сфер (доменів)*, які є центральними для політики гендерної рівності: «Робота», «Гроші», «Знання», «Час», «Вплив», «Здоров'я». Кожен домен поділяється на субдомени — підгрупи індексів, за якими оцінюються гендерні розриви у первинних показниках. Останні є джерелом даних про доступність для чоловіків і жінок певних благ суспільного життя. Отже, структура індексу є ієрархічною та багаторівневою: 6 доменів, 14 субдоменів та 31 первинний показник (рис. 1).

Така багаторівнева структура ІГР забезпечує діагностичну спроможність інструменту: вона здатна не лише оцінити загальний стан гендерної рівності, але й ідентифікувати конкретні домени та субіндекси, які мають суттєві гендерні диспропорції та потребують пріоритетного політичного втручання та розробки цільових заходів.

Індекс вимірюється в балах за шкалою від 1 до 100, де 1 означає повну гендерну нерівність, а 100 — абсолютну гендерну рівність. Система показ-

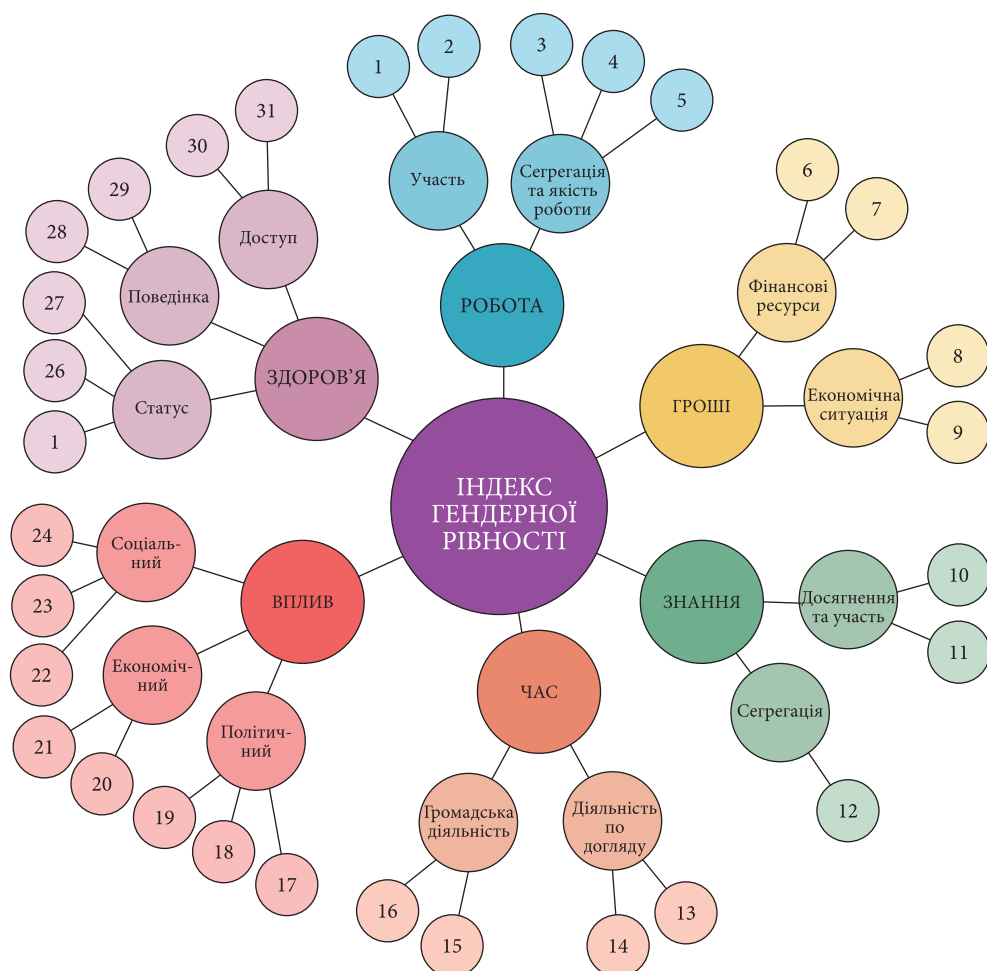

Рис. 1. Схема ієрархічної структури ІГР
Джерело: побудовано авторами на основі [3].

ників, покладена в основу розрахунку ІГР в Україні, відповідає ключовим критеріям якості, використовуваним для обчислення ІГР в ЄС [3]:

- різноплановість, тобто охоплення широкого спектра аспектів гендерної рівності для отримання повної картини щодо ситуації в різних сферах життя;
- характеризують ситуацію з гендерною рівністю на рівні населення або домогосподарств (а не окремих організацій), що забезпечує репрезентативність оцінювання;
- порівнянність з показниками, використовуваними на рівні ЄС, що уможливорює коректне оцінювання становища країни в європейському контексті;

- зрозумілість показників для широкого кола користувачів, навіть без спеціальної підготовки та їх чіткий зміст, який безпосередньо пов'язаний з поняттям гендерної рівності або нерівності;

- дані, які використовуються для розрахунку показників, мають бути доступними, регулярно оновлюватися та бути оперативними для забезпечення регулярного моніторингу ситуації з гендерною рівністю.

Ключова відмінність, що відрізняє систему первинних показників в Україні від європейської, це використання даних з альтернативних джерел інформації з огляду на відсутність в Україні європейських обстежень.

Інформаційною основою для розрахунку європейського ІГР є база гендерної статистики Європейського інституту гендерної рівності (*EIGE*), що містить такі дані [12, 13]:

- Статистичної служби Європейського Союзу (*Eurostat*), зокрема «Обстеження робочої сили ЄС (EU-LFS)», «Статистика доходів і умов життя (EU-SILC)», «Дослідження структури заробітної плати (SES)», «Європейське дослідження здоров'я (EHIS)», статистичні дані Евростату в галузі освіти;

- Європейського фонду покращення умов життя та праці (*Eurofound*), зокрема «Європейське обстеження умов праці (EWCS)» та «Європейське обстеження якості життя (EQLS)»;

- результати досліджень, що проводяться безпосередньо *EIGE*, зокрема «Дослідження гендерних розривів у неоплачуваному догляді, індивідуальній та соціальній діяльності (CARE)»;

- набори даних за тематикою «Жінки та чоловіки в процесі прийняття рішень (WMID)», які збираються *EIGE* безпосередньо від охоплених організацій / структур через вебсайти, інші публікації або через прямі контакти.

Сформована інформаційна база для розрахунку ІГР в Україні визначається такими джерелами даних:

- державні статистичні спостереження, що проводить Державна служба статистики на постійній основі, зокрема Обстеження робочої сили (ОРС) та Обстеження умов життя домогосподарств (ОУЖД);

- дані демографічної статистики (на основі даних перепису населення);

- адміністративні дані міністерств, відомств, компаній, організацій тощо (бази даних, форми звітності та дані у відкритому доступі), а саме: Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Верховної Ради України та місцевих рад, Національного олімпійського комітету України, Національної суспільної телерадіокомпанії України, Єдиної державної електронної бази з питань освіти МОН України (ЄДЕБО), Національного фонду досліджень України, Національної академії наук України, офіційних сайтів та річних звітів про діяльність найбільш котируваних (за товарообігом) компаній України (CEO ТОП-50);

- бази даних Глобальної обсерваторії здоров'я ВООЗ (*WHO Global Health Observatory data repository*);

- одноразові вибіркові обстеження населення з актуальних соціально-демографічних питань: Всеукраїнське вибіркове обстеження соціально-економічного стану домогосподарств (грудень 2023 р. — лютий 2024 р.) (ОСЕСД), Вибіркове опитування «Думки та погляди населення України: лютий 2024» (Омнібус).

У процесі розрахунку ІГР для України враховано методологічні підходи *EIGE*, які уможливають використання даних за попередні роки (у разі їх відсутності за базовий період). Це стало критично важливим, оскільки через повномасштабне вторгнення РФ на територію України та дію воєнного стану Державна служба статистики України призупинила регулярні вибіркові обстеження домогосподарств та відстрочила запровадження дослідження «Статистика доходів і умов життя в Європейському Союзі EU-SILC», що є ключовим джерелом даних для ІГР.

Попри такі обмеження, методологічна основа українського ІГР повністю гармонізована з методологією *EIGE*, що забезпечує порівнянність результатів України з показниками країн-членів ЄС. А успішна адаптація методології на основі національних та додаткових джерел дозволяє перейти до систематичного та регулярного моніторингу ІГР в Україні. Це перетворює разовий розрахунок на постійний інструмент оцінки стану та динаміки гендерної рівності в контексті європейської інтеграції.

У табл. 1 наведено систему показників та джерела даних, використовуваних для ІГР в європейських країнах та в Україні.

Процес розрахунку ІГР передбачає кілька ключових етапів: 1. Збір та підготовка даних. 2. Розрахунок показників гендерних розривів. 3. Розрахунок зведеного індексу.

1. *Етап збору та підготовки даних* є фундаментальним для процедури розрахунку ІГР, оскільки якість та узгодженість вхідних показників безпосередньо визначають можливість подальшого використання індексу на національному та міжнародному рівнях (зокрема для порівняння з країнами-членами ЄС).

Етап підготовки даних складається з чотирьох ключових послідовних кроків, які забезпечують уніфікацію та співставність показників:

1.1. Отримання та агрегація первинних показників. На цьому початковому етапі здійснюється ідентифікація та отримання необхідних первинних статистичних та адміністративних даних. Використовують доступні статистичні та адміністративні джерела. У випадках відсутності вільного доступу до необхідної інформації готуються офіційні запити до відповідних виробників даних. Для заповнення прогалин у даних також може бути замовлено збір відсутньої інформації в межах загальнонаціональних соціологічних обстежень, що проводяться на комерційній основі.

1.2. Уніфікація напрямку інтерпретації показників. Зібрані первинні дані піддаються статистичному перетворенню з метою забезпечення їх уніфікації

Таблиця 1. Перелік первинних показників ІГР та джерел даних для їх отримання

Домен	Субдомен	Показник	Джерело даних EIGE	Джерело даних в Україні
Робота	Участь	Рівень зайнятості в еквіваленті повної зайнятості (%), населення віком 15+)	EU-LFS	OPC
		Тривалість трудової діяльності (років, населення віком 15+)	EU-LFS	OPC, демографічна статистика
	Сегрегація та якість роботи	Частка зайнятих у сферах освіти, охорони здоров'я та наданні соціальної допомоги (%), зайняте населення віком 15+)	EU-LFS	OPC
		Частка найманих працівників, що мали можливість відпроситися на годину-дві в робочий час для вирішення особистих або сімейних справ (%), наймані працівники віком 18+)	EWCS, EWCTS	ОСЕСД
Гроші	Фінансові ресурси	Індекс кар'єрних перспектив (бали, 0—100)	EWCS	–
		Середньомісячна заробітна плата (євро, паритет купівельної спроможності (ППКС), наймані працівники віком 15+)	Eurostat, SES	Рівень заробітної плати працівників за статтю, віком, освітою та професійними групами
	Економічна ситуація	Середній еквівалентний чистий дохід (євро, ПКС, населення віком 18+)	EU-SILC	ОУЖД
		Частка населення, що не перебуває під загрозою бідності, ≥ 60 % медіанного доходу (%), населення віком 18+)	EU-SILC	ОУЖД
Знання	Досягнення та участь	$S20/S80$ квінтильний коефіцієнт доходу (населення віком 18+)	EU-SILC	ОУЖД
		Частка випускників ЗВО (%), населення віком 15+)	EU-LFS	OPC
	Сегрегація	Частка населення, залученого до формальної або неформальної освіти та навчання (%), населення віком 15+)	EU-LFS	OPC
		Частка студентів ЗВО у сферах освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення, гуманітарних наук і мистецтва (%), населення віком 15+)	Eurostat, Education statistics	ЄДБОО

Час	Діяльність по догляду	Частка населення, яке щодня доглядає та навчає своїх дітей чи онуків, людей похилого віку чи людей з особливими потребами (% , населення віком 18+)	EIGE' survey on unpaid care	OECD
		Частка населення, що кожного дня займається приготуванням їжі або хатньою працею (% , населення віком 18+)	EIGE' survey on unpaid care	Омнібус KMIC
	Громадська діяльність	Частка працівників, які займаються спортом, залучені до культурної діяльності або розваг поза домом, щодня або принаймні кілька разів на тиждень (% , наймані працівники віком 18+)	EIGE' survey on unpaid care	Омнібус KMIC
		Частка працівників, залучених до волонтерської чи благодійної діяльності принаймні раз на місяць (% , наймані працівники віком 18+)	EIGE' survey on unpaid care	Омнібус KMIC
Вплив	Політичний	Частка міністрів(% жінок / чоловіків)	EIGE, Gender Statistics Database, WMID	Кабінет Міністрів України
		Частка депутатів (% жінок / чоловіків)	EIGE, Gender Statistics Database, WMID	Верховна Рада України
		Частка депутатів місцевих органів влади (% жінок / чоловіків)	EIGE, Gender Statistics Database, WMID	Місцеві ради (за запитом)
	Економічний	Частка членів правління найбільших котируваних компаній, членів наглядових рад або рад директорів (% жінок / чоловіків)	EIGE, Gender Statistics Database, WMID	Vox Ukraine (Офіційні сайти компаній та річні звіти про діяльність, у т. ч. за запитом)
		Частка членів правління центрального банку (% жінок / чоловіків)	EIGE, Gender Statistics Database, WMID	Національний банк України
		Частка членів правління організацій, що фінансують дослідження (% жінок / чоловіків)	EIGE, Gender Statistics Database, WMID	Національний фонд досліджень України, Національна академія наук України
	Соціальний	Частка членів правління та наглядової ради в державних телерадіомовних організаціях (% жінок / чоловіків)	EIGE, Gender Statistics Database, WMID	Національна суспільна телерадіокомпанія України
		Частка членів вищого керівного органу національних організацій олімпійських видів спорту (% жінок / чоловіків)	EIGE, Gender Statistics Database, WMID	Національний олімпійський комітет України

Продовження табл. 1.

Домен	Субдомен	Показник	Джерело даних EIGE	Джерело даних в Україні
Здоров'я	Статус	Самооцінка здоров'я, добре або дуже добре (%), населення віком 18+)	EU-SILC	ОУЖД
		Очікувана абсолютна тривалість життя при народженні (років)	Eurostat	Демографічна статистика
		Роки здорового життя при народженні (років)	Eurostat	WHO Global Health Observatory data repository
	Поведінка	Частка населення, яке не курить і не споживає алкоголь у шкідливий спосіб (%), населення віком 18+)	EHIS	Омнібус KMIC
		Частка населення, яке займається фізичною активністю та/або споживає фрукти та овочі (%), населення віком 18+)	EHIS	Омнібус KMIC
	Доступ	Частка населення, яке не має незадоволених потреб у медичному огляді (%), населення віком 18+)	EU-SILC	Омнібус KMIC
		Частка населення, яке не має незадоволених потреб у стоматологічному огляді (%), населення віком 18+)	EU-SILC	Омнібус KMIC

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

та відповідності з методологією ЄС. Ключовим моментом є приведення всіх показників до однакового напрямку інтерпретації (тобто всі змінні мають стати стимуляторами), коли вище значення вказує на наближення до цілей ЄС або «бажаної ситуації». Наприклад, показник-дестимулятор «Частка населення, що перебуває під загрозою бідності» замінюється на показник з позитивним напрямком «Частка населення, яка не перебуває під загрозою бідності».

1.3. Трансформація показників. Для коректного міжнародного порівняння та усунення впливу масштабних факторів (як-от різниця в чисельності та структурі населення) відбувається перехід від абсолютних значень показників до відносних одиниць вимірювання (наприклад, відсотків або індексів). Цей крок дає змогу порівнювати відносні зміни в різних країнах та підвищує аналітичну валідність індексу.

1.4. Нормування показників за шкалою *EIGE*. Фінальний крок передбачає нормування (шкалювання) показників відповідно до методології, яку використовує Європейський інститут гендерної рівності. Для кожного показника визначається максимальне значення, досягнуте країнами-членами ЄС. Це максимальне значення слугує еталонною точкою для переведення всіх показників у стандартизовану шкалу від 1 до 100, де 100 відповідає найкращому зафіксованому значенню в ЄС.

2. Розрахунок показників гендерного розриву. Ключовою особливістю ІГР є те, що він вимірює гендерні розриви (відносну різницю між показниками жінок і чоловіків), а не індивідуальне становище представників кожної статі 3:13. Показник гендерного розриву вимірюється за шкалою 1:100, що забезпечує порівнянність між показниками в кожній країні і визначається за формулою, що враховує два компоненти: абсолютну величину гендерного розриву та коригувальний коефіцієнт:

$$\Gamma_{(X_{it})} = 1 + \left[\infty_{(X_{it})} \cdot (1 - \gamma_{(X_{it})}) \right] \cdot 99, \quad (1)$$

де $\gamma_{(X_{it})}$ — абсолютна величина гендерного розриву по i -й країні в t -му році;
 $\infty_{(X_{it})}$ — коригувальний коефіцієнт по i -й країні в t -му році.

Гендерний розрив $\gamma_{(X_{it})}$ між жінками та чоловіками вимірюється так:

$$\gamma_{(X_{it})} = \left| \frac{\tilde{X}_{it}^w}{\tilde{X}_{it}^a} \right| - 1, \quad (2)$$

де $\tilde{X}_{it}^w$ це значення показника для жінок по i -й країні в t -му році; $\tilde{X}_{it}^a$ — значення показника в середньому для жінок і чоловіків по i -й країні в t -му році.

Гендерний розрив є відносним показником, який набуває значення в інтервалі 0:1. За значення гендерного розриву 0 гендерна рівність вважається досягнутою, а за значення гендерного розриву 1 констатуємо повну гендерну нерівність.

Для врахування контексту країни шляхом порівняння рівнів, досягнутих у всіх державах-членах для кожного показника у визначений період часу, вираховується коригувальний коефіцієнт. Коефіцієнт розраховується як співвідношення між фактичним значенням показника для всього населення в країні, що досліджується, та фіксованим максимальним значенням цього показника серед країн-членів ЄС у визначені контрольні роки.

Згідно з європейською методологією, за обчислення коригувального коефіцієнта враховуються максимальні значення показників серед країн-членів ЄС, досягнутих у 2005, 2010, 2012 та 2015 роках.

Коригувальний коефіцієнт $\infty_{(X_{it})}$ — коефіцієнт, що враховує загальний рівень країни у порівнянні з усіма країнами, по яких розраховується ІГР:

$$\infty_{(X_{it})} = \left(\frac{\tilde{X}_{it}^T}{\max\{\tilde{X}_{2005}^T, \tilde{X}_{2010}^T, \tilde{X}_{2012}^T, \tilde{X}_{2015}^T\}} \right)^{\frac{1}{2}}, \quad (3)$$

де $\tilde{X}_{it}^T$ — це значення показника для всього населення по i -й країні в t -му році; $\tilde{X}_t^T$ — максимальне значення показника для всього населення серед країн-членів ЄС у t -му році.

Якщо в наступні роки рівень, досягнутий за конкретним показником конкретної країни, буде вищим за його фіксований контрольний показник, значення його коригувального коефіцієнта буде прийнято як 1 (тобто корекція не застосовуватиметься). Коли ці фіксовані контрольні показники застаріють, *EIGE* змінить їх, а часовий ряд буде перераховано, щоб зберегти часову порівнянність.

Процедури розрахунку показників гендерного розриву з урахуванням коригувальних коефіцієнтів здійснюються по первинних показниках доменів «Робота», «Гроші», «Знання», «Час», «Здоров'я». Проте показники домену «Вплив» не коригуються.

3. *Розрахунок зведеного індексу.* Розрахунок кінцевого значення ІГР здійснюється з використанням ієрархічної багаторівневої системи агрегації (що відповідає структурі, представлений на рис. 1). Цей процес є критично важливим для інтеграції численних індикаторів у єдиний узагальнений показник. Агрегація відбувається у три послідовні етапи:

3.1. На найнижчому рівні агрегація первинних індикаторів здійснюється за формулою середньої арифметичної. Вагові коефіцієнти не застосовуються, що означає використання рівних ваг для всіх індикаторів у межах одного субдомену.

3.2. Перехід від індексів субдоменів до індексів доменів здійснюється за формулою середньої геометричної. На цьому рівні зважування також не застосовується, забезпечуючи рівний внесок кожного субдомену у відповідний домен.

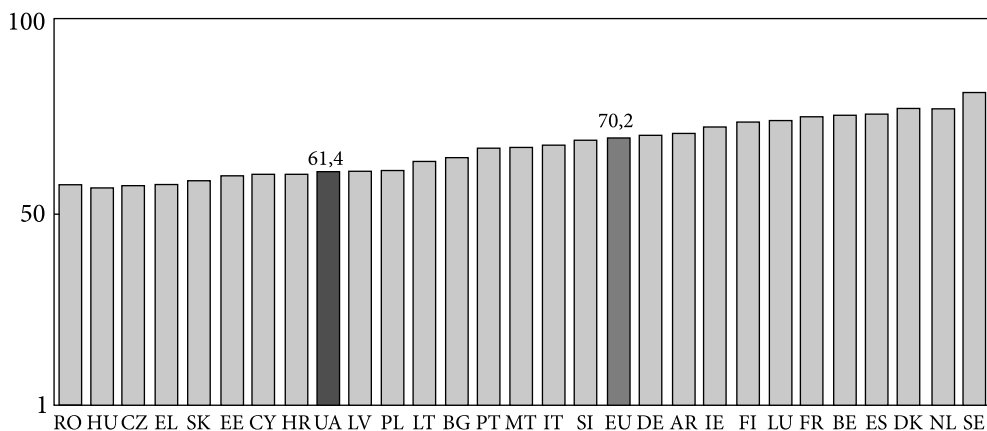

Рис. 2. Індекс гендерної рівності для ЄС-27 та України у 2023 р.

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

3.3. Агрегування індексів усіх доменів для отримання фінального загального ІГР здійснюється за формулою середньої геометричної зваженої, а також застосовується процедура зважування, яка відображає значущість доменів згідно з оцінками експертів.

Кінцева формула розрахунку ІГР має такий вигляд:

$$I_i^t = \prod_{d=1}^6 \left\{ \prod_{s=1}^{ns_d} \left[\sum_{v=1}^{n_s} \frac{\Gamma(Xitv)}{n_s} \right]^{\frac{1}{ns_d}} \right\}^{W_{AHP_d}}, \quad (4)$$

де $i = 1, \dots, 28$; $d = 1, \dots, 6$; $s = 1, \dots, 14$; $v = 1, \dots, 31$; n_s — кількість первинних показників у субдоменах; ns_d — кількість субдоменів у доменах; W_{AHP_d} — вагові коефіцієнти, $\sum W_{AHP_d} = 1$.

За результатами апробації розробленої методології автори розрахували ІГР для України у 2023 р.

Встановлено, що у 2023 р. ІГР в Україні становив 61,4 бали. Отримане значення індексу є першою офіційною національною контрольною точкою, розрахованою за гармонізованою європейською методологією. Воно слугує базовим рівнем для порівняння з країнами-членами ЄС та об'єктивної оцінки ефективності майбутніх державних програм, спрямованих на скорочення виявленого розриву порівняно з середньоєвропейським показником.

Значення ІГР в Україні на рівні 61,4 бала є на 8,8 балів нижим ніж у середньому по 27 країнах-членах ЄС [14]. Але результати для України не є кардинально відмінними від загальноєвропейських: за загальними балами індексу Україна посідає 20 місце у рейтингу 27 країн ЄС, випереджаючи такі вісім країн: Хорватію, Кіпр, Естонію, Словаччину, Грецію, Чехію, а також Угорщину та Румунію (рис. 2).

Рис. 3. Візуалізація величини гендерних розривів за первинними показниками ІГР, 2023 р. Розмір шрифту кожного терміна характеризує відносну величину гендерного розриву: чим більше шрифт, тим значущим є розрив між показниками для жінок і чоловіків. Однаковий колір означає приналежність термінів до одного домену.

Джерело: побудовано авторами

По Україні загалом найближчими до середньоєвропейських є показники, що визначають домени «Здоров'я» та «Гроші», по яких різниця в оцінках є мінімальною. Домен «Вплив» характеризується показниками найбільшого дисбалансу щодо залученості жінок і чоловіків.

Ці висновки можна підтвердити, скориставшись «хмарою слів» — діагностичним інструментом для визначення / візуалізації найвагоміших гендерних розривів, які потребують цільових політичних втручань (рис. 3).

Проілюстровані на рис. 3. терміни і їх розміри унаочнюють висновки про те, що найбільші гендерні диспропорції переважно стосуються показників домену «Вплив»: у структурах прийняття політичних рішень (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України), в економічному секторі (Національний банк України та на керівних посадах у великих компаніях SEO ТОП-50), а також в управлінських органах соціальних інституцій (Національний фонд досліджень України, Національний олімпійський комітет України, Національна суспільна телерадіокомпанія України).

Також значимою є горизонтальна сегрегація в розподілі трудових ресурсів, зокрема зайнятість у соціальній сфері, де жінки переважають у низькооплачуваних соціальних секторах (домен «Робота») та диспропорції у використанні часу на неоплачувану працю: «хатні справи» та «догляд за дітьми», що виконують переважно жінки, обмежуючи їхню участь в економічному та соціальному житті (домен «Час»).

Гендерні розриви за доменом «Знання» є відносно незначними, що продемонстровано розміром шрифту термінів, що стосуються цієї сфери — «вища освіта» та «неформальна освіта». В Україні, як і в більшості європейських країн, жінки частіше ніж чоловіки здобувають вищу

освіту, натомість чоловіки частіше долучаються до неформальної освіти та навчання.

Схожа ситуація спостерігається і в домені «Гроші». Хоча загальні показники можуть близькими до середньоєвропейських, «хмара слів» відображає наявність невеликого, але стабільного гендерного розриву в «чистому доході» та «заробітній платі». Варто підкреслити, що відносно незначні гендерні розриви за показниками бідності свідчать не про заможність населення України, а про низький поріг бідності, використаний в цьому показнику.

Найменший розмір шрифту серед усіх представлених термінів демонструють показники, що стосуються домену «Здоров'я» («здорові», «тривалість життя», «роки здорового життя», «не палять», «спорт серед працюючих»). Це свідчить про те, що саме за цим доменом в Україні досягнуто найбільш збалансованих і найменших гендерних розривів, що підтверджує близькість цього показника до середньоєвропейського рівня.

Візуалізація чітко підтверджує, що для досягнення цілей євроінтеграції ключові політичні втручання мають бути спрямовані на усунення глибоких структурних диспропорцій у домені «Вплив», а також на зменшення сегрегації у домені «Робота» та перерозподіл неоплачуваної праці за доменом «Час».

Більш детальний аналіз декомпозиції ІГР на домени, субдомени та первинні показники, а також результати їх порівняння з іншими країнами представлено в [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результати роботи з апробації європейської методології розрахунку ІГР в Україні відкривають стратегічні перспективи для систематичного моніторингу та об'єктивної оцінки стану гендерної рівності. Виявлені в ході дослідження прогалини та обмеження (зокрема, у доступності даних) підтверджують необхідність інституціоналізації методології та розширення первинної бази статистичних даних.

За результатами проведеного дослідження доцільно сформулювати такі основні висновки та рекомендації:

1) Європейська методологія розрахунку ІГР успішно адаптована до українських реалій, що забезпечує пряму порівнянність прогресу України у досягненні гендерної рівності з країнами-членами ЄС.

2) Застосування методології *EIGE* для розрахунку ІГР суттєво поглиблює розуміння структури та динаміки гендерних розривів у суспільстві, надаючи необхідні інструменти для їх ефективного відстеження та коригування шляхом упровадження ефективних державних політик.

3) Важливим чинником ефективності та прогностичної цінності ІГР для оцінки стану гендерної рівності є систематичність його розрахунку і регулярність аналізу динаміки в розрізі кожного показника, субдомени та домену.

4) Доцільно продовжити розрахунок показників гендерної рівності на методологічній основі, гармонізованій з європейською. У випадках, коли дані не можуть бути отримані з державних обстежень, використовувати альтернативні джерела за умови ретельної оцінки їх статистичних властивостей (надійності, репрезентативності та валідності), щоб заміщення джерела не призводило до зниження якості та співставності фінального ІГР.

5) Критично важливим є забезпечення фахової підготовки спеціалістів із формування ІГР та розвиток компетенцій користувачів (аналітиків, політиків). Це не лише гарантує отримання надійних та об'єктивних даних щодо ситуації з гендерною рівністю в Україні, але й сприяє розробці та впровадженню обґрунтованих і результативних заходів державної політики.

6) Наслідуючи практику *EIGE*, який проводить розрахунок щорічно, регулярне порівняння динаміки показників уможливить відстеження траєкторії суспільних змін, аналіз результативності державних політик у середньо- та довгостроковій перспективі. Чим швидше Україна запровадить регулярний річний цикл розрахунку ІГР, тим більш оперативно та ефективно вона зможе коригувати політики і порівнювати прогрес з країнами ЄС.

7) З огляду на те, що європейська методологія ІГР постійно вдосконалюється, критично важливо забезпечити гнучкість та операційну спроможність національної методології ІГР в Україні для її своєчасної адаптації до європейських стандартів.

8) Для забезпечення сталості та інституціоналізації розрахунку ІГР необхідно створити належне нормативно-правове та фінансове середовище, яке б гарантувало систематичний збір та обробку гендерної статистики відповідно до європейських стандартів.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

1. Barbieri, D., Bernardo, C., Eldermans, E. L., Mezza, A., Mollard, B., & Nahrgang, M. et al. (2023). Gender Equality Index 2023 Towards a green transition in transport and energy. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2839/64810>
2. Barbieri, D., Fiore, A., Linkevičiūtė, J., Mollard, B., Nahrgang, M., & Peciukonis, V. et al. (2022). Gender Equality Index 2022: The COVID-19 pandemic and care. European Institute for Gender Equality. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2839/035888>
3. EIGE (2017). Gender Equality Index 2017: Methodological Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2839/3514>
4. Babovic, M. (2023). Gender Equality Index: Measuring progress in the Western Balkans. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2839/852703>
5. Karadinović, N. (2022). Moving towards the Gender Equality Index: Bosnia and Herzegovina 2022. UN Women. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. https://eige.europa.eu/sites/default/files/eige-eng_web.pdf
6. Ermolenco, A., Covrig, N., Cojocaru, C., & Andronache, A. (2023). Gender Equality Index 2023. Trends regarding the level of equality between women and men in Moldova. Partnership Center for Development. Chişinău. <https://progen.md/indexul-egalitatii-de-gen-2023/>

7. Babović, M., & Miluka, J. (2020). Gender Equality Index for the Republic of Albania 2020. Tirana: Institute of Statistics. https://eige.europa.eu/sites/default/files/gender_equality_index_albania.pdf
8. Ukrainian Women's Fund (2025). Gender equality index in Ukraine. Kyiv. <https://uwf.org.ua/en/gender-equality-index/>
9. EIGE (2024). Gender Equality Index 2024 — Sustaining momentum on a fragile path. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi:10.2839/9523460>
10. European Institute for Gender Equality (2025). EIGE's Gender Equality Glossary & Thesaurus. <https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/overview>
11. Eurostat (2025). Statistics Explained Glossary. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Category:Glossary>
12. EIGE (2024). Women and Men in Decision Making: Methodological report. Gender Statistics Database. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/women-and-men-decision-making-methodological-report>
13. Eurofound (2017). Sixth European Working Conditions Survey — Overview report (2017 update). Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi:10.2806/422172>
14. European Institute for Gender Equality (2025). Gender Statistics Database. <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>

Стаття надійшла до редакції журналу 13.10.2025

Maryna Ogay, PhD in Economics, Senior Researcher Fellow
Leading Research Fellow
Mykhailo Ptukha Institute for Demography and Life Quality Research of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Blvd Tarasa Shevchenka, 60
E-mail: ogay@ukr.net
ORCID: 0000-0001-9292-5710
Scopus ID: 57952923000
Researcher ID: AIA-0212-2022

Maksym Otkydach, Junior Researcher
Mykhailo Ptukha Institute for Demography and Life Quality Research of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Blvd Tarasa Shevchenka, 60
E-mail: m.otkydach@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7665-7979

Tetyana Lukovych,
UNICEF Representative Office in Ukraine
01021, Ukraine, Kyiv, Hrushevskoho St., 9B
E-mail: tan_luk@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5252-7718

GENDER EQUALITY INDEX IN UKRAINE: METHODOLOGY OF CALCULATION AND KEY RESULTS

In the context of European integration processes, Ukraine faces the necessity of implementing international standards to ensuring gender equality. The urgent task is the harmonization of national legislation and policy with European standards in the area of equal opportunities for women and men. For effective monitoring of progress in this area, the application of modern European tools for assessing and analyzing gender equality is necessary, which will facilitate the integration of European principles into national policy. This article aims to highlight the results of adapting the European methodology for calculating the Gender

Equality Index in Ukraine. This index is a key tool for comprehensive analysis of gender equality in the European Union's 27 member states. The Gender Equality Index is a comprehensive indicator that measures progress toward achieving gender equality in various social areas, including six key domains of gender equality policy: work, money, knowledge, time, power, and health. The Gender Equality Index (GEI) was developed by the European Institute for Gender Equality in 2013. Thanks to the efforts of the Ukrainian Women's Fund, in cooperation with the State Statistics Service of Ukraine and with advisory support from experts of the European Institute for Gender Equality, implementation of methodological approaches to its development in Ukraine became possible. The article presents the methodology for calculating the Gender Equality Index in Ukraine, based on the European experience of constructing this index. The components of the GEI are reviewed, and the principles of the GEI's construction are detailed. Considerable attention is given to forming information support for calculating the Index in Ukraine. The results of the Index calculation in Ukraine are analyzed, and a comparative analysis is carried out with the average European Index estimates and the Index of EU member states. Despite the limitations of data collection in Ukraine during martial law and the absence of direct correspondences to certain indicators in European statistics, the expert team successfully collected data and calculated the values of 30 out of 31 Index indicators using only one proxy indicator. The Ukrainian Index is based on the same methodology as the European Index, ensuring comparability with EU member states. The calculations show that in 2023, the Gender Equality Index in Ukraine was 61.4 points. This is 8.8 points lower than the average for the 27 EU member states. In fact, this means that European standards and values in the field of gender equality are similar to those of women and men in Ukraine. Monitoring the values of the Index and its components is expected to provide a basis for assessing the state and dynamics of gender equality in Ukraine. This will allow for adequate comparison of Ukraine with EU member states in terms of gender equality achievements. It will also strengthen interregional cooperation and give impetus to the development of Ukraine's capacity in gender statistics and gender equality policy evaluation.

Keywords: gender equality, gender gap, assessment of disparities, information support, data quality, integral indicator, domain, subindex, indicator system, analytic hierarchy process.